

P Bourdieu,
J.-C. Chamboredon, J.-C. Passeron

SOSYOLOJİ ZANAATI

Epistemolojik Ön Hazırlık

Türkçe Söyleyen
Levent Ünsalı

HERETİK

SOSYOLOJİ ZANAATI
Epistemolojik Ön Hazırlık

© P. Bourdieu, J. C. Chamboredon, J. C. Passeron: *Le métier de sociologue. Préalables épistémologiques* © Walter de Gruyter GmbH Berlin Boston. All rights reserved.

This work may not be translated or copied in whole or part without the written permission of the publisher (Walter De Gruyter GmbH, Genther Straße 13, 10785 Berlin, Germany).

Heretik Yayınları: 117 Sosyoloji Serisi: 29

ISBN: 978-605-9436-84-7

©2025 Heretik Basın Yayın

Tüm hakları saklıdır. Yayıncı izni olmadan kısmen de olsa fotokopi, film, vb. elektronik ve mekanik yöntemlerle çoğaltılamaz.

1. Baskı: Mayıs 2025, Ankara

Türkçe Söyleyen: Levent Ünsalı

Redaksiyon: Süveyda Çittir

Sayfa Düzeni ve Kapak: Ali İmren

*Bu kitabın telif hakkı, değerli okurumuz
sosyolog Semra Erişmiş'in katkılarıyla alınmıştır.*

Heretik Basın Yayın ve Organizasyon Tic. Ltd. Şti.

Aziziye Mahallesi, Kuloğlu Sok. 15/2, Çankaya, Ankara

Tel: +90 (312) 418 52 00 • Faks: +90 (312) 418 50 00

Sertifika No: 41952

Internet Sitesi: heretik.com.tr

Twitter: twitter.com/heretikyayin

Instagram: instagram.com/heretikyayin

E-mail: info@heretik.com.tr

Bizim Büro Basım Evi Yayın ve Dağ. Hiz. San. ve Tic. Ltd. Şti.

Zübeyde Hanım Mah. Sedef Cad. 6/A Altındağ/Ankara

Sertifika No: 42488

İÇİNDEKİLER

Takdim (Levent Ünsal'dı)	13
Pierre Bourdieu ile Söyleşi	97
İkinci Baskıya Önsöz	123

Birinci Kısım

Giriş: Epistemoloji ve Metodoloji.....	125
1. Araşturma pedagojisi	130
2. İnsan bilimlerinin epistemolojisi ve doğa bilimlerinin epistemolojisi.....	135
3. Metodoloji ve epistemolojik tetikliğin yön değiştirmesi ..	137
4. Epistemolojik edimlerin sırası.....	144

Birinci Bölüm: Kopuş

1. Olgu, Doğrudan Bilgi Yanılsamasına Karşı Ele Geçirilir	147
1.1. Ön-fikirler ve kopuş teknikleri	148
1.2. Saydamlık yanılsaması ve biliçsizlik ilkesi	150
1.3. Doğa ve kültür: töz ve ilişkiler sistemi.....	157
1.4. Spontane sosyoloji ve dilin gücü	159
1.5. Peygamberciliğin ayartıcılığı.....	166
1.6. Teori ve teorik gelenek	170
1.7. Sosyolojik bilgi teorisi ve toplumsal sistem teorisi...	177

İkinci Bölüm: Nesnenin İnşası.....	181
2. Olgu İnşa Edilir: Ampirist Boyun Eğiş Biçimleri	181
2.1. “ <i>Ampirizmin feragatları</i> ”	186
2.2. <i>Hipotezler veya önkabuller</i>	192
2.3. <i>Tekniklerin sahte tarafsızlığı:</i> <i>inşa edilmiş nesne ya da artefakt</i>	196
2.4. <i>Analoji ve hipotezlerin inşası</i>	212
2.5. <i>Model ve teori</i>	219
Üçüncü Bölüm: Uygulamalı Rasyonalizm.....	227
3. Olgu Ele Geçirilir, İnşa Edilir, Doğrulanır: Epistemolojik Edimlerin Hiyerarşisi	227
3.1. <i>İşlemlerin anlamı ve epistemolojik edimlerin hiyerarşisi</i>	227
3.2. <i>Önermeler sistemi ve sistematisk sinama</i>	238
3.3. <i>Epistemolojik çiftler</i>	243
Sonuç: Bilgi Sosyolojisi ve Epistemoloji	249
1. <i>Pozitivist ayartmaya teşne bir sosyolojinin taslağı</i>	250
2. <i>Sosyoloğun toplumsal kökleri</i>	256
3. <i>Bilim topluluğu ve epistemolojik tetiklik</i>	259

İkinci Kısım

Örnek Metinler	265
<i>Seçilmiş Metinlere İlişkin Birkaç Açıklama.....</i>	265
<i>Örnek Metin Listesi</i>	266

Önsöz	271
Antlaşmacı bir Epistemoloji Üzerine	271
Metin n°1. G. Canguilhem, “Sur une épistémologie concordaire”	272
Tetikliğin Üç Kademesi.....	282
Metin n°2. G. Bachelard, <i>Le rationalisme appliqué</i>	283
 Giriş: Epistemoloji ve Metodoloji.....	289
Epistemoloji ve Yeniden Kurgulanmış Mantık	289
Metin n°3. A. Kaplan, <i>The Conduct of Inquiry</i>	290
 Birinci Bölüm: Kopuş	293
1.1. Ön-fikirler ve kopuş teknikleri	293
Epistemolojik Engel Olarak Ön-fikirler.....	293
Metin n°4. E. Durkheim, <i>Les règles de la méthode sociologique</i>	294
Bir Kopuş Aracı Olarak Ön Tanım	299
Metin n°5. M. Mauss, “La prière”	299
Epistemolojik Tetikliğin Yardımcısı Olarak Mantıksal Analiz	304
Metin n°6. J. H. Goldthorpe ve D. Lockwood, “Affluence and the British Class Structure”	305
 1.2. Saydamlık yanılışaması ve bilinçsizlik ilkesi.....	321
Düşünümsellik Yanılışamasının Temeli Olarak Yapayçı Felsefe	321
Metin n°7. E. Durkheim, <i>Éducation et Sociologie</i>	321
Bilmediğini Varsayma.....	324

Metin n°8. E. Durkheim, <i>Les règles de la méthode sociologique</i>	324
Bilinçdışı: İsimden Töze	328
Metin n°9. L. Wittgenstein, <i>Le Cahier bleu et le Cahier brun, Études préliminaires aux investigations philosophiques</i>	330
Saydamlık Yanılsamasının Olumsuzlanması Olarak Determinizm İlkesi	331
Metin n°10. E. Durkheim, “Sociologie et Sciences sociales”	332
Kaide ve Belge.....	336
Metin n°11. F. Simiand, “Méthode historique et sciences sociales”.....	337
1.3. Doğa ve kültür: töz ve ilişkiler sistemi	339
Doğa ve Tarih.....	339
Metin n°12. K. Marx, <i>Misère de la philosophie; Introduction générale à la critique de l'économie politique</i>	339
Psikolojik Bir Değişmez Olarak Doğa ve Sebep-Sonuç İlişkisini Tersine Çevirme Yanılıgısı	346
Metin n°13. E. Durkheim, <i>Les règles de la méthode sociologique</i>	347
Tarihsel Özgüllükleri Evrensel Eğilimlerle Açıklamanın Kısırlığı	351
Metin n°14. M. Weber, <i>L'éthique protestante et l'esprit du capitalisme</i>	352
1.4. Spontane sosyoloji ve dilin gücü	359
Dilin Nozografisi	359

Metin n°15. M. Chastaing, “Wittgenstein et les problèmes de la connaissance d'autrui”	359
Biyolojide Metaforik Şemalar.....	367
Metin n°16. G. Canguilhem, <i>La connaissance de la vie; “Le tout et la partie dans la pensée biologique”</i>	368
1.5. Peygamberciliğin ayartıcılığı.....	375
Profesörün ve Entelektüelin Peygamberciliği	375
Metin n°17. M. Weber, <i>Essais sur la théorie de la science</i>	376
Metin n°18. B. M. Berger, “Sociology and the Intellectuals: An Analysis of a Stereotype”	378
1.6. Teori ve teorik gelenek	383
Arkitektonik Akıl ve Polemik Akıl.....	383
Metin n°19. G. Bachelard, <i>La philosophie du non</i>	383
İkinci Bölüm: Nesnenin İnşası.....	387
Politik Ekonominin Yöntemi.....	387
Metin n°20. K. Marx, <i>Introduction générale à la critique de l'économie politique</i>	387
Pozitivistlerin Önkabulsuz Bilim Yanılsaması	390
Metin n°21. M. Weber, <i>Essais sur la théorie de la science</i>	391
“Toplumsal Olgular Birer Şey Olarak Ele Alınmalıdır”	399
Metin n°22. E. Durkheim, <i>Les Règles de la méthode sociologique</i>	400
2.1. Ampirizmin feragatları	405
Epistemolojik Vektör	405

Metin n°23. G. Bachelard, <i>Le nouvel esprit scientifique</i>	405
2.2. Hipotezler veya önkabuller	409
Araç, Eylem Hâlindeki Bir Teoridir.....	409
Metin n°24. E. Katz, “The Two-Step Flow of Communication: An Up-to-Date Report on an Hypothesis”.....	410
İstatistikçinin Ne Yaptığını Bilmesi Gerekir	419
Metin n°25. F. Simiand, <i>Statistique et expérience, remarques de méthode</i>	419
2.3. Tekniklerin sahte tarafsızlığı: inşa edilmiş nesne ya da artefakt	425
Mülakat ve Deneyimin Düzenlenme Biçimleri	425
Metin n°26. L. Schatzman ve A. Strauss, “Social Class and Modes of Communication”	427
Öznel İmgeler ve Nesnel Referans Çerçevesi.....	446
Metin n°27. J. H. Goldthorpe ve D. Lockwood, “Affluence and the British Class Structure”	447
Yerli Dilinin Kategorileri ve Bilimsel Olguların İnşası.....	450
Metin n°28. C. Lévi-Strauss, “Introduction à l'oeuvre de Mauss”	450
Metin n°29. M. Mauss, “Introduction à l'analyse de quelques phénomènes religieux”	453
Metin n°30. B. Malinowski, <i>Les Argonautes du Pacifique occidental</i>	454
2.4. Analoji ve hipotezlerin inşası.....	457
Sosyolojide İdeal Tiplerin Kullanımı	457
Metin n°31. M. Weber, <i>Wirtschaft und Gesellschaft</i>	458

2.5. Model ve teori	467
Summa ve Katedral: Zihinsel Bir Alışkanlığın Ürünü Olarak Derin Analojiler	467
Metin n°32. E. Panofsky, <i>Architecture gothique et pensée scolaistique</i>	467
Analojinin Sezgisel İşlevi.....	472
Metin n°33. P. Duhem, <i>La théorie physique, son objet, sa structure</i>	472
Analoji, Teori ve Hipotez.....	475
Metin n°34. N. R. Campbell, <i>Physics: The Elements</i>	475
Üçüncü Bölüm: Uygulamalı Rasyonalizm.....	483
3.1. İşlemlerin anlamı ve epistemolojik edimlerin hiyerarşisi.....	483
Teori ve Deney	483
Metin n°35. G. Canguilhem, <i>La connaissance de la vie; Leçons sur la méthode</i>	484
Ampirizmin Gözde Nesneleri	494
Metin n°36. C. W. Mills, <i>L'imagination sociologique</i>	495
3.2. Önermeler sistemi ve sistematik sınama.....	501
Metodik bir Meydan Okuma Olarak Teori.....	501
Metin n°37. L. Hjemsley, <i>Le langage</i> ,	501
Döngüsel Argümantasyon	505
Metin n°38. E. Wind, “Some Points of Contatct between History and Natural Science”	506
Yakınsak Olasılıklar Sistemi ile Kanıtlama.....	511
Metin n°39. C. Darwin, <i>L'origine des espèces</i>	511

3.3. Epistemolojik çiftler.....	519
Diyalog Olarak Felsefe	519
Metin n°40. G. Bachelard, <i>Le rationalisme appliqué</i>	520
Duyumculuk ve Formalizmin bir	
Birleşimi Olarak Neo-Pozitivizm.....	525
Metin n°41. G. Canguilhem, <i>Leçons sur la méthode</i>	526
Sezgicilik Olarak Formalizm.....	533
Metin n°42. E. Durkheim, “ <i>La sociologie et son domaine scientifique</i> ”	533
 Sonuç: Bilgi Sosyolojisi ve Epistemoloji	541
Bilimin Cemiyet Yaşamı.....	541
Metin n°43. G. Bachelard, <i>La formation de l'esprit scientifique. Contribution à une psychanalyse de la connaissance objective</i>	541
Sosyolojik Kavrayışın Yenilenmesi Üzerine.....	552
Metin n°44. M. Maget, <i>Guide d'étude directe des comportements culturels</i>	553
Çapraz Kontrol ve Eleştirinin Geçişkenliği	560
Metin n°45. M. Polanyi, <i>Personal Knowledge: Towards a Post-Critical Philosophy</i>	561
 Ek Okuma İçin Öneriler	563

Kitabın ikinci kısmını oluşturan örnek metinler, kullanıldıkları veya açıklandıkları analizlerle birlikte okunmalıdır. Bu metinlere yapılan atıflar, kitabı ilk kısmındaki bölümler içinde yazarın adı ve metin numarası verilerek köşeli parantez içinde belirtilmiştir. Künyeleriyle birlikte tüm metin listesi için bkz., s. 266.